

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN SUUNNITELMA

Toimintaohjelma vuosille 2022–2025

TIIVISTELMÄ

Ehkäisevä päihdetyö on kunnan lakisääteinen tehtävä. Tällä suunnitelmalla on asetettu tavoitteet ja toimenpiteet, joilla ehkäisevää päihdetyötä vahvistetaan Lempäälässä vuosien 2022–2025 aikana.

Tiivistelmä

Päävastuu ehkäisevästä päihdetyöstä (EPT) on kunnilla, joiden lakisääteinen tehtävä on luoda riittävät edellytykset toiminnalle. Kunnassa toiminnasta vastaa ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin, joka on jatkossa Lempäälässä osallisuusjaosto. Toimintaa suunnittelee, toteuttaa ja arvio monialaiset ikäryhmittäiset kumppanuustiimit yhdessä monialaisen hyvinvointiryhmän kanssa. Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori tukee ja koordinoi toimintoja sekä seuraa päihdetilannetta. Tehtävää työtä ohjaa ehkäisevän päihdetyön suunnitelma.

Lakisääteisten tehtävien ohella ehkäisevän päihdetyön toteuttamista ohjaavat STM:n päihde- ja riippuvuusstrategia, THL:n ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma sekä Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus.

Tilastojen valossa päihdetilanne pääosin on Lempäälässä muuta maata parempi. Päihdehaittoja ennustavia riskitekijöitä, kuten sosiaalisia ongelmia on keskimääräistä vähemmän. Lasten ja nuorten osalta tutut ilmiöt herättävät edelleen huolta. Esimerkiksi yläkouluikäisten humalajuominen on lisääntynyt viime vuosina, vaikka kehitys on Pirkanmaalla ja muualla maassa laskusuuntaista. Nuuskan käyttö yleistyy edelleen. Toisaalta huumekekoilut ovat vähentyneet, vaikka huumeiden hankkiminen koetaan helpoksi nuorten keskuudessa. Huolta herättävää päihteiden käyttöä on etenkin yläkoulu- ja ammattikouluikäisillä pojilla.

Työikäisten alkoholin käyttö näyttää pysyneen ennallaan. Eroja syntyy kuitenkin koulutustason mukaan. Päivittäinen tupakointi on laskenut tasaisesti työikäisillä. Ikäihmisillä alkoholin liikakäyttö on yleistä. Alkoholikuolleisuus on noussut niin työikäisillä kuin ikäihmisillä. Erot naisten ja miesten välillä on merkittäviä. Päihderikoksia on Lempäälässä muuta maata ja Pirkanmaata vähemmän.

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelmalla pyritään tarttumaan sekä tilastoista, kunnan toimijoilta ja kuntalaisilta nousseisiin huoliin ja kehittämistarpeisiin. Suunnitelma rakentuu kuuden painopisteen varaan: 1. Rakenteet, 2. Viestintä, 3. Varhainen tunnistaminen, 4. Pakka-malli, 5. Perheet ja lähiyhteisöt sekä 6. Asiantuntijuus ja osaaminen. Jokaiselle painopisteelle on valittu yhdestä neljään tavoitetta, joille on määritetty toimenpiteet, vastuut sekä seuranta.

Keskeiseksi nelivuotisessa suunnitelmassa nousee uusien EPT-rakenteiden vahvistaminen ja vakiinnuttaminen sekä ikäryhmittäinen tarkastelu kaikessa EPT-toiminnassa. Uuden luomisen ja kehittämisen ohella on olennaista tunnistaa nykyisin toimiviksi todetut toimintatavat ja edelleen vahvistaa niitä. Suunnitelman vuosittaisella seurannalla ja arvioinnilla toimintaan saadaan pitkäjänteisyyttä ja vaikuttavuutta.

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
1.1 Ehkäisevä päihdetyö kunnan toimintana	1
1.2 Ehkäisevä päihdetyön rakenne Lempäälässä	3
2 Lempäälän päihdetilanne tilastojen valossa.....	4
2.1 Päihdehaittojen riskiä ennakoivat ja selittävät tekijät.....	4
2.2 Päihteiden saatavuus ja käyttö.....	4
2.3 Päihteiden käytön vaikutus hyvinvointiin	7
3 Ehkäisevän päihdetyön toimintatavat Lempäälässä	10
4 Suunnitelma.....	14

1 Johdanto

1.1 Ehkäisevä päihdetyö kunnan toimintana

Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ehkäisevä päihdetyö (EPT) on toimintaa, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Haittojen ehkäisy kohdistuu niin päihteiden käyttäjiin, heidän läheisiinsä kuin koko yhteiskuntaan. EPT pitää sisällään päihteiden lisäksi tupakkatuotteiden ja rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyn. Päihteillä tarkoitetaan alkoholipitoiset aineita, huumausaineita, päihtymiseen käytettäviä lääkkeitä ja muita aineita. Ehkäisevän päihdetyön tulee perustua tietoon, jota kertyy niin käytöstä, saatavuudesta ja haitoista kertovista tilastoista, tutkimuksesta sekä käytännön työstä kertyvistä kokemuksista.

EPT-toiminta (kuviota 1.) voidaan jaotella saatavuuden rajoittamiseen (esim. myynnin ja anniskelun luvat ja ikäraajat), kysynnän ehkäisyyn eli päihdekäyttäjyteen vaikuttamiseen sekä käytöstä syntyvien haittojen ehkäisyyn. Ehkäisevän päihdetyön kanssa osittain päällekkäinen korjaava päihdetyö tarkoittaa palveluita, jotka kohdistetaan olemassa oleviin päihdehaittoihin, ongelmakäyttöön sekä päihderippuvuuteen ja niistä aiheutuvien haittojen vähentämiseen tai pahenemisen ehkäisyyn.

Kuvio 1. Ehkäisevä päihdetyö (mukaillen EHYT ry)

Ehkäisevän päihdetyön päävastuu on kunnilla. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) ohjaa päihdehaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi tehtävää työtä. Laki (§ 5) asettaa kunnan tehtäväksi huolehtia EPT:n organisoinnista ja toimista vastaavan toimielimen nimeämisestä. Lakisääteisen toimielimen tehtävänä on huolehtia päihdeolojen seurannasta, päihdehaitoista tiedottamisesta, lisätä EPT:n osaamista kunnassa, edistää

toimia kunnan eri toimialoilla ja tehdä yhteistyötä muiden toimijoiden, kuten viranomaisten ja järjestöjen, kanssa.

Kunnassa EPT koskettaa kaikkia kunnan toimialoja, ja siten toimijoiden välinen yhteistyö on onnistumisen lähtökohta. Kunnan toimijoiden ohella ehkäisevässä päihdetyössä tulee edistää asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia (523/2015 § 6).

Strategiset lähtökohdat ehkäisevälle päihdetyölle asettaa tuore sosiaali- ja terveysministeriön päihde- ja riippuvuusstrategia (2021–2030), jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä huumausaineiden käytöstä ja rahapelaamisesta aiheutuvia riskejä, haittoja ja ongelmia kaikissa ikäryhmissä. Ehkäisevän päihdetyön työvälineenä toimii Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (2015–2025, päivitys 2021), jonka kuusi painopistealuetta (kuvio 2) tarjoaa käytännön lähtökohdat ehkäisevän päihdetyön edistämiseksi valtakunnallisella, alueellisella ja kuntien tasolla. Painopisteitä ovat 1. Rakenteet, 2. Viestintä, 3. Varhainen tunnistaminen, 4. Pakka-malli¹, 5. Perheet ja lähiyhteisöt ja 6. Asiantuntijuus ja osaaminen

Tulevaisuudessa hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa ehkäisevä päihdetyö säilyy edelleen kuntien tehtävänä osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, 6 §). Jatkossa onkin tärkeää, että kunnan ja hyvinvointialueen välille syntyy toimiva yhdyspinta ehkäisevän päihdetyön asioissa. Yhteisten ehkäisevän päihdetyön rakenteiden ja toimintamallien rakentamisen tukena Pirkanmaalla toimii PirSote-hanke.

Kuvio 2. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman kuusi painopistealuetta

¹ Pakka-toimintamalli on paikallisten alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitetty menetelmä, jonka ytimessä on saatavuuden sääntely. Pakka-toimintamalli ehkäisevään päihdetyöhön - THL

1.2 Ehkäisevä päihdetyön rakenne Lempäälässä

Lempäälässä ehkäisevä päihdetyö kytkeytyy osaksi HYTE-työtä. Lempäälässä on toteutettu eri muodoissa ehkäisevää päihdetyötä pitkään. Tämän suunnitelman valmistelun yhteydessä ja osana laajempaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteen uudistamista Lempäälässä vahvistetaan ja selkeytetään ehkäisevän päihdetyön rakennetta. Työtä tukee Pirkanmaan sote-uudistusta valmistelevan PirSote-hankkeen ehkäisevän päihdetyön alueellinen toimintamalli.

Lempäälässä HYTE- ja EPT-rakenne muodostuu poliittisen johdon, ylimmän virkahenkilöjohdon, osallisuusjaoston, monialaisen hyvinvointiryhmän, ikäryhmittäisten kumppanuustiimien sekä HYTE- ja EPT-koordinaattoreiden yhteistyöstä. Jatkossa osallisuusjaosto toimii kunnan lakisääteisenä EPT-toimielimenä. Monialaisella ja osallistavalla otteella pyritään takaamaan työn laaja-alaisuus ja vaikuttavuus. Työn onnistumisen kannalta keskeistä on työn riittävä resurssointi, mikä Lempäälässä on varmistettu EPT-koordinaattorin työpanoksella. EPT-koordinaattorin vastuulla on muun muassa ehkäisevään päihdetyöhön liittyvät valmistelutehtävät, monialaisen hyvinvointiryhmän ja kumppanuustiimien EPT-tehtävien koordinointi, suunnitelman seuranta ja yhteistyö sekä kunnan eri palvelualueiden, vaikuttamistoimielimien, kunnan alueella toimivien (yhdistykset, seurankunta ym.) eri tahojen että Pirkanmaan alueellisten (Ehyt ry, hyvinvointialue, kuntien EPT-koordinaattoreiden verkosto, AVI) ja valtakunnallisten toimijoiden (THL, STM ym.) kanssa.

2 Lempäälän päihdetilanne tilastojen valossa

Tähän suunnitelmaan koostetut ehkäisevän päihdetyön indikaattorit pohjautuvat pääosin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen päihdeavainindikaattoreihin². Päihdeavainindikaattorit tukevat kuntien lakisääteisen (523/2015) ehkäisevän päihdetyön suunnittelua ja seurantaa sekä alueellista ohjaustyötä. Indikaattorit rakentuvat useista eri tietolähteistä esimerkiksi Kouluterveyskyselystä, FinSote-tutkimuksesta sekä poliisin tilastoista.

Indikaattorit täydentävät hyvinvointikertomus- ja suunnitelmatyötä päihteiden käyttöön liittyvien ilmiöiden ja toiminnan osalta. Ne tukevat myös sosiaali- ja terveyspalveluille kuuluvien ehkäisevän päihdetyön tehtävien sekä varhaisen tunnistamisen toimien kehittämistä ja seuraamista. Päihdeavainindikaattorit on jaettu kolmeen ryhmään: 1) päihdehaittojen riskiä ennakoivat ja selittävät tekijät, 2) päihteiden saatavuus ja käyttö ja 3) päihteiden käytön vaikutus hyvinvointiin.

2.1 Päihdehaittojen riskiä ennakoivat ja selittävät tekijät

Päihdehaittojen riskiä ennustavat muun muassa väestön sosioekonominen asema sekä sosiaaliset ongelmat. Ongelmien kasautuminen lisää yleensä päihteiden käytön riskiä. Muun muassa sijoitukseen joutuminen, koulutuksen ulkopuolelle jääminen, asunnottomuus, sosiaalietuuksien varassa eläminen sekä työttömyys voivat lisätä päihteiden käyttöä ja niihin liittyviä riskejä.

Lempäälässä näiden eri tekijöiden (ind. 181, 191, 306, 483, 493) suhteen tilanne on kehittynyt viime vuosina positiiviseen suuntaan ja on muuta maata sekä Pirkanmaan keskiarvoa parempi. Poikkeuksena on koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuus (ind. 3219). Toisin kuin muualla maassa keskimäärin kehityksen suunta kääntyi Lempäälässä vuoden 2018 6,6 prosentista seuraavan vuoden 7,3 prosenttiin. Nuorilla miehillä osuus (8,3 %) oli korkeampi kuin nuorilla naisilla (6,2 %).

2.2 Päihteiden saatavuus ja käyttö

Lapset ja nuoret

Kouluterveyskysely selvittää laajasti lasten ja nuorten päihdekäyttämistä joka toinen vuosi kerättävällä kyselyllä. Vuoden 2021 tulokset osoittavat, että nuorten päihteiden käytössä on edelleen huolestuttavia piirteitä. Lempääläisten ammattikoululaisten tietoja on ensimmäistä kertaa saatavilla vuoden 2021 kyselyn myötä.

Alaikäisten alkoholiostojen määrä on noussut viime vuosina Lempäälässä: vuonna 2021 8. ja 9. luokan oppilaista 7,1 % kertoi ostaneensa alkoholia itse (koko maa 5,9 %) ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 3,8 % kertoi tehneensä itse ostoja (koko maa 3,6 %) (ind. 4879, 4880).

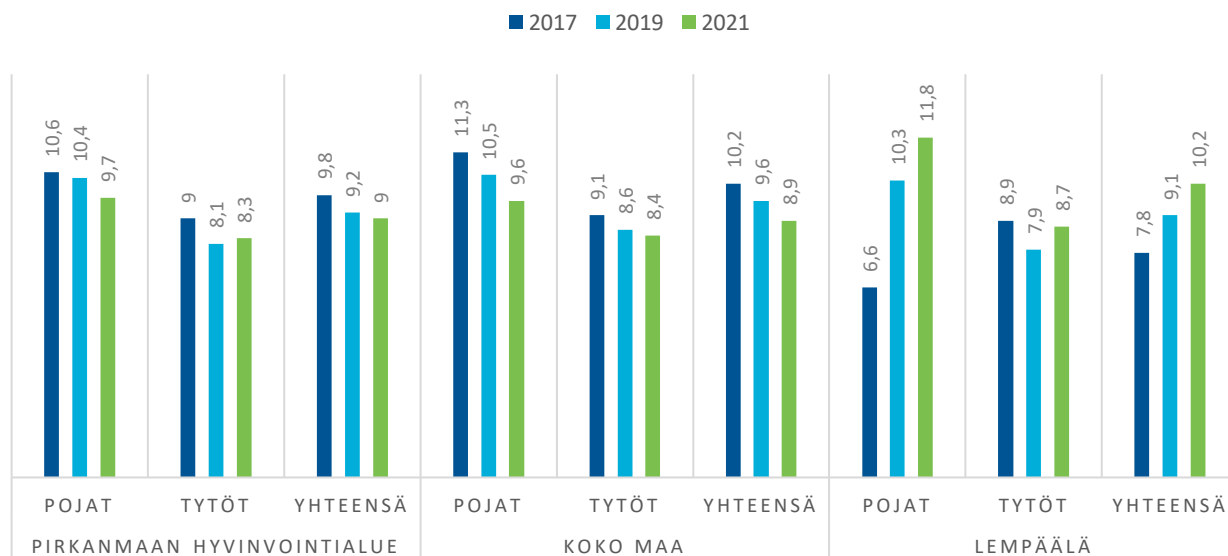
---

² Tarkemmin päihdeavainindikaattoreita on mahdollista tarkastella tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi:stä. Tekstissä suluissa olevat indikaattorinumerot kertovat päihdeavainindikaattorin id-numeron, jota voi käyttää sotkanetin hakusanana yksittäisiä indikaattoreita etsittäessä.

Humalajuominen on lisääntynyt Lempäälän yläkoululaisilla vuodesta 2017 vuoteen 2021 ja on yleisempää Lempäälässä kuin muualla maassa ja Pirkanmaan hyvinvointialueella (taulukko 1). Lukiolaisilla humalajuominen on vähentynyt. Vuonna 2021 lukiolaisista 6,7 % oli tosi humalassa kerran kuukaudessa ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista 24,7 % (ind. 289, 3935, 3920). Kaikissa ikäryhmissä humalajuominen oli yleisempää pojilla kuin tytöillä.

Taulukko 1. Humalajuominen 2017–2021

TOSI HUMALASSA VÄHINTÄÄN KERRAN KUUKAUDESSA, % 8. JA 9. LUOKAN OPPILAISTA

Lempäälässä laittomien huumeiden kokeilut ovat yleisempiä ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla (23,6 %) kuin lukiolaisilla (6,7 %) tai yläkoulun oppilailla (9,3 %). Kokeilut ovat laskeneet vuodesta 2019 vuoteen 2021 (ind. 290, 3937, 3922). Lukiolaisilla ei ole sukupuolten välisiä eroja huumeekokeiluissa, toisin kuin yläkoululaisilla ja ammattikoululaisilla: pojilla kokeilut olivat tyttöjä yleisempiä. Lisäksi Lempäälässä nuoret kokevat, että omalla paikkakunnalla on helppo hankkia huumeita (ind. 4882, 4883, 4884). Ammattikoululaisista lähes 75 prosenttia koki huumeiden hankkimisen helpoksi. Lukiolaisilla vastaava luku oli 44 prosenttia ja yläkoululaisilla 47 prosenttia.

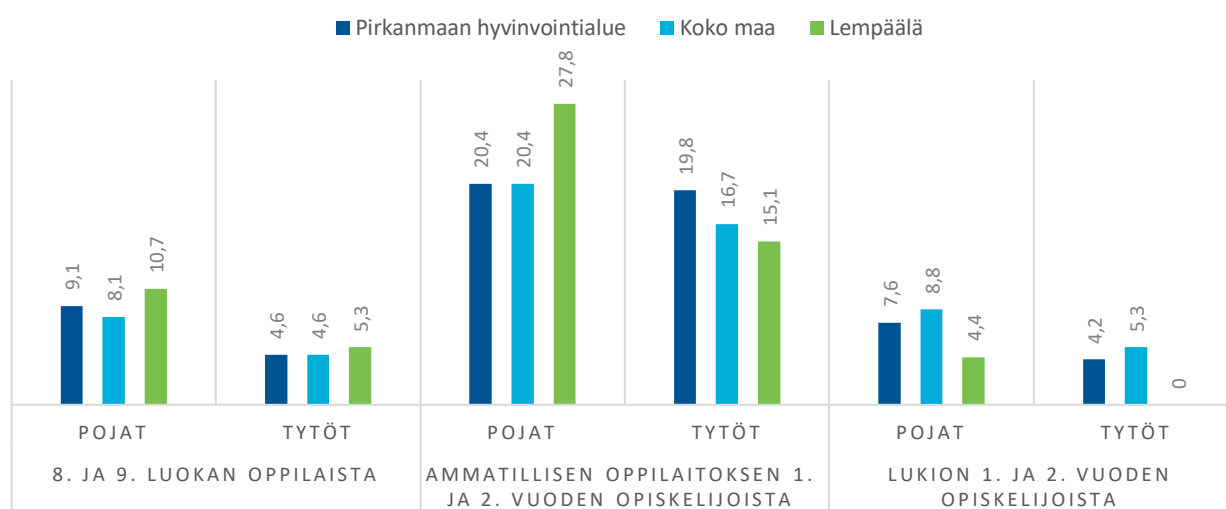
Kuten muidenkin päihteiden kohdalla tupakkatuotteiden käyttö on yleisintä ammattikoululaisilla. Päivittäin jotain tupakkatuotetta käyttää ammattikoulun opiskelijoista lähes joka neljäs, yläkoulun 8. ja 9. luokan oppilaista joka kymmenes ja lukiolaisista 2 prosenttia (ind. 4730, 4731, 4732). Myös tupakoinnissa näkyy sukupuolten väliset erot: pojat tupakoivat tyttöjä enemmän. Nuuskan käyttö yleistyy edelleen: yläkoulun oppilaista 6,8 prosenttia, lukion opiskelijoista 2,1 prosenttia ja ammattikoulun opiskelijoista 16,7 prosenttia käytti nuuskaa päivittäin (ind. 335, 353, 344).

Huolta herättävää päihteiden käyttöä³ on kaikissa ikäryhmissä, mutta pojilla tyttöjä enemmän (taulukko 2). Lukiolaisten osalta tilanne on muuta maata ja Pirkanmaan hyvinvointialuetta parempi, mutta yläkoululaisilla ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla tilanne on vaikeampi (ind. 5362, 5363, 5364).

Taulukko 2. Lasten ja nuorten huolta herättävä päihteiden käyttö vuonna 2021

HUOLTA HERÄTTÄVÄÄ PÄIHITEIDEN TAI TUPAKKA- JA NIKOTIINITUOTTEIDEN KÄYTTÖÄ TAI RAHAPELAAMISTA, %

Työikäiset

Kuntakohtaisia tietoja aikuisten päihteiden käytöstä on vähän. Alkoholin kokonaiskulutus näyttää vähentyneen koko maan tasolla (ind. 3778). Alkoholijuomien myynti asukasta kohti on Lempäälässä koko maan tasolla ja pysynyt samoissa lukemissa viime vuodet (ind. 714).

Koko maan tasolla 20–64-vuotiaiden alkoholin humalahakuinen juominen sekä alkoholia liikaa käyttävien osuus on pysynyt ennallaan (ind. 4419, 4412). Väestöryhmittäiset erot ovat kuitenkin kasvaneet. Alkoholia liikaa käyttävien osuus on noussut matalan koulutuksen omaavilla, kun taas korkean ja keskitason koulutuksen saaneilla alkoholin liikkäkäyttö on laskenut (ind. 4415, 4416, 4417). Tiedot perustuvat koko maata edustavaan otokseen, eikä kuntakohtaisia tietoja ole saatavilla.

Aikuisten 20–64-vuotiaiden päivittäinen tupakointi on laskenut tasaisesti viime vuodet koko maassa. Vuonna 2020 Pirkanmaan hyvinvointialueella (9,5 %) tupakointi oli muuta maata (12,4 %) vähäisempää (ind. 4405), mutta oli Pirkanmaalla naisilla miehiä yleisempää. Kannabista käyttäneiden osuus taas oli vuonna 2020 Pirkanmaan alueella (5,2 %) muuta maata (4,4, %) korkeampi (ind. 4551).

³ Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta, joiden päihteiden käyttö herättää huolta. Indikaattori perustuu neljään osioon: 1) Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavukkeita, 2) Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, 3) Kokeillut vähintään kaksi kertaa kannabista, 4) Pelaa rahapelejä viikoittain. Tarkastelussa ovat vastaajat, joilla toteutuu vähintään kaksi edellä mainituista.

Ikäihmiset

Samoin kuin työkäisten kohdalla, ikäihmisten päihteiden käytöstä on saatavilla hyvin vähän kuntakohtaista tilastotietoa. Vuonna 2020 niin koko maassa kuin Pirkanmaalla yli 65-vuotiaista noin 34 prosenttia käytti alkoholia liikaa (ind. 4413). Osuus on noussut erityisesti pirkanmaalaisilla miehillä, joista 55 prosenttia käytti alkoholia liikaa. Vuonna 2018 osuus oli 44 prosenttia. Yli 65-vuotiaiden naisten vastaavat luvut laskivat vuoden 2018 noin 19 prosentista alle 16 prosenttiin vuoteen 2020.

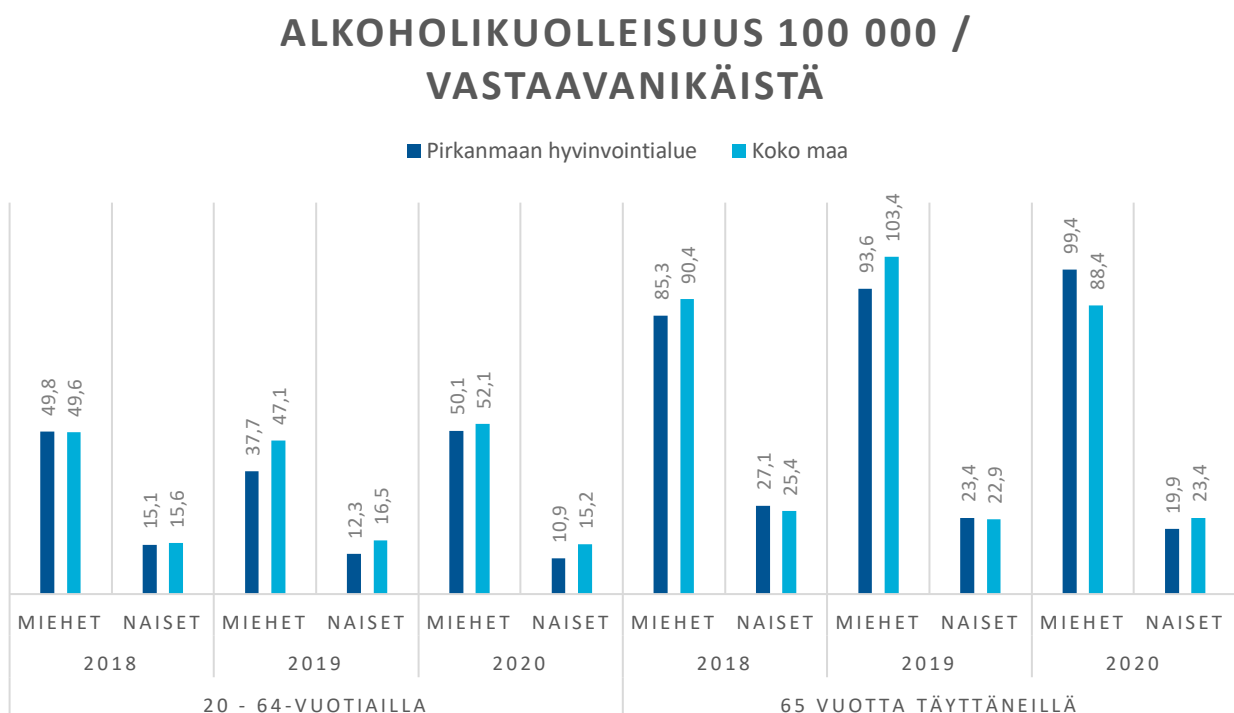
Päivittäin tupakoivien osuus on noussut hieman koko maassa ja on yleisempää miehillä (7,8 %) kuin naisilla (4,8 %) (ind. 4406). Vuonna 2020 Pirkanmaan alueella yli 65-vuotiaista 4,4 prosenttia tupakoi päivittäin.

2.3 Päihteiden käytön vaikutus hyvinvointiin

Päihteiden käytön seurauksia on mahdollista tarkastella useista eri näkökulmista. Kuntakohtaisia tietoja on saatavilla vähän.

Koko maan tasolla alkoholikuolleisuus kokonaisuudessaan on tasaantunut viime vuosina (ind. 3105). Ikääntyneillä yli 65 vuotta täyttäneillä, alkoholikuolleisuus on kuitenkin noussut Pirkanmaalla toisin kuin koko maassa keskimäärin (ind. 5124). Työkäisillä alkoholikuolleisuus on nousussa sekä Pirkanmaalla että muualla maassa (ind. 192). Väestöryhmittäisestä tarkastelusta selviää, että alkoholikuolemat ovat selvästi yleisempiä miehillä kuin naisilla (taulukko 3). Pienituloisilla 25–80-vuotiailla alkoholikuolemien perusteella menetettyjen elinvuosien lukumäärä vastaavan ikäisistä on myös selvästi korkeampi miehillä (4587 / 100 000 asukasta kohti) kuin naisilla (1593 / 100 000 asukasta kohti) (ind. 3962).

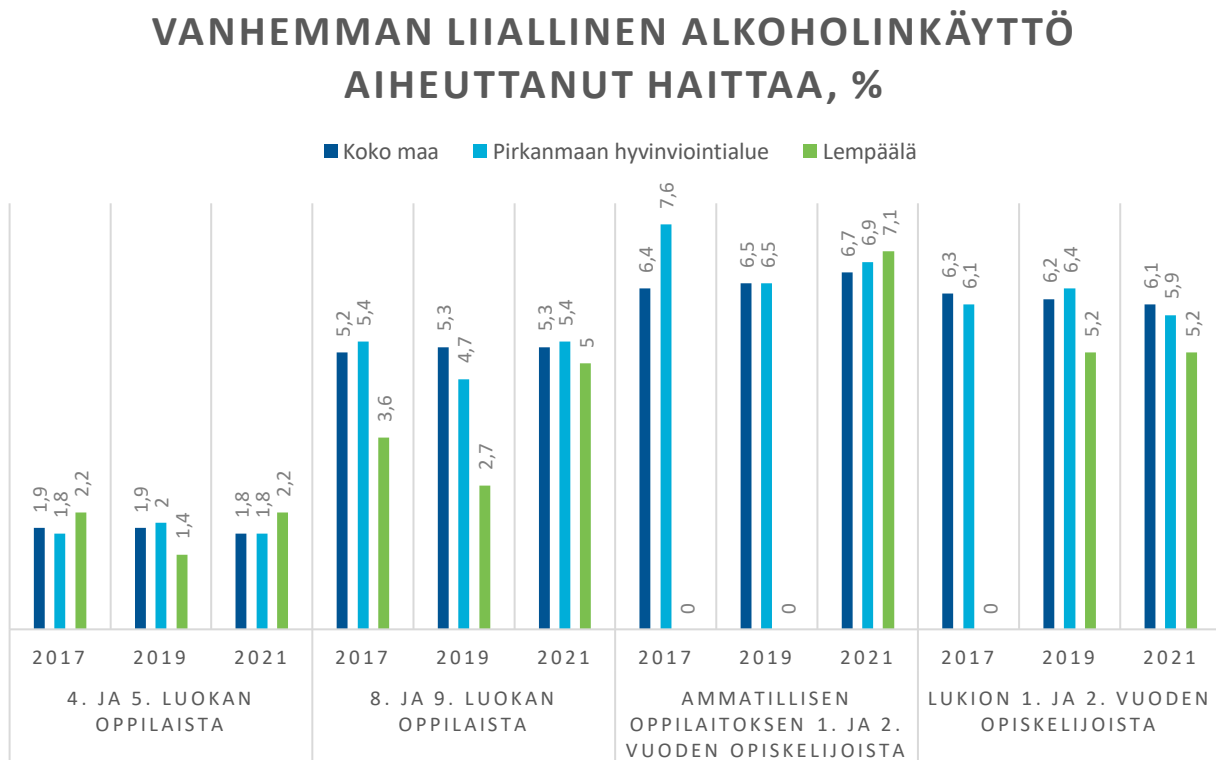
Taulukko 3. Alkoholikuolleisuus Pirkanmaalla ja koko maassa 2018–2020

Koko maassa sekä Pirkanmaan alueella raskauden aikainen tupakointi on hiljalleen vähentynyt. Vuonna 2019 noin joka kymmenes synnyttäjä tupakoi raskauden aikana (3069). Ensimmäisen kolmanneksen jälkeen osuus puolittui (ind. 3070).

Kouluterveyskyselystä selviää, että vanhemman liiallinen alkoholin käyttö on aiheuttanut eniten haittaa ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille (taulukko 4.) (ind. 4841, 4766, 4767, 4768). 8. ja 9. luokan oppilailla myöntävästi vastanneiden osuus on kasvanut eniten.

Taulukko 4. Vanhemman haitallinen alkoholin käyttö vuonna 2021

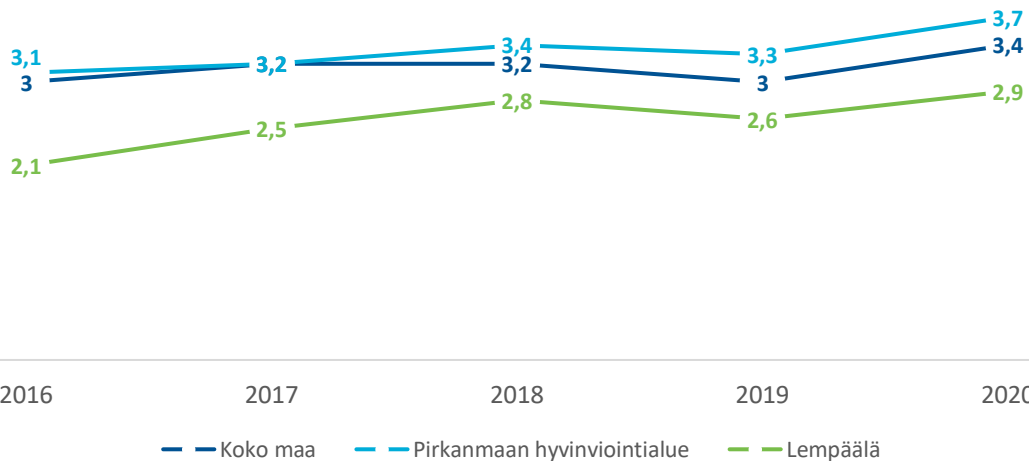

Poliisin tietoon tulleiden rattijuopumusten määrä on Lempäälässä muuta maata vähäisempää (taulukko 5), vaikka viime vuosina määrä onkin ollut hieman kasvanut (ind. 3089). Rattijuopumukset ovat riski niin itse kuljettajalle kuin sivullisillekin. Rattijuopumustapausten ilmaantuvuus on osittain riippuvainen viranomaisten aktiivisuudesta, mikä tulee huomioida indikaattorin tulkinnessa.

Huumausainerikosten sekä päihteiden vaikutuksen alaisena tehtyjen rikosten syylliseksi epäiltyjen osalta Lempäälässä on väestöön suhteutettuna muuta maata vähemmän poliisin tietoon tulleita tapauksia (taulukko 6) (ind. 3896, 3091). Huumausaineiden käyttörikokset ovat kuitenkin nousseet viime vuosina (ind. 3092). Päihtyneiden säilönotot ovat Lempäälässä harvinaisempia kuin koko maassa ja Tampereen seutukunnassa keskimäärin (ind. 3094).

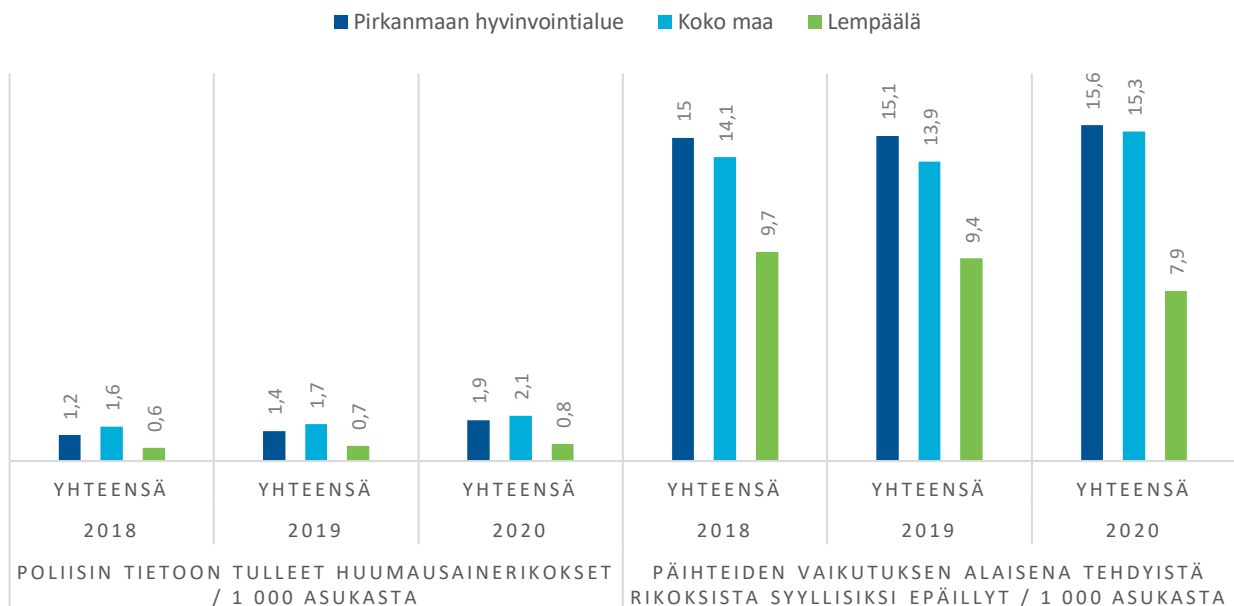
Taulukko 5. Rattijuopumustapaukset 2016–2020

**POLIISIN TIEToon TULLEET RATTIJUOPUMUSTAPAUKSET
/ 1 000 ASUKASTA**

Taulukko 6. Päihderikokset vuosina 2018–2020

PÄIHDERIKOKSET

Tilastojen valossa päihdehuollon palveluita käytetään Lempäälässä muuta maata ja Tampereen seutukuntaa vähemmän (ind. 1272, 1271). Yli 65-vuotiaiden osalta päihdesairauksien vuodeosastohoitojaksot ovat kuitenkin muuta maata ja Pirkanmaan hyvinvointialuetta korkeampia (ind. 3561). Palveluiden käytön tulkinnessa tulee huomioida palveluiden kysynnän lisäksi palveluiden saatavuus ja sen vaikutus palveluiden käyttöön.

3 Ehkäisevän päihdetyön toimintatavat Lempäälässä

Tässä luvussa kuvataan Lempäälässä käytössä olevia ehkäisevän päihdetyön toimintatapoja sekä nykyisistä käytännöistä nousevia kehittämistarpeita. Toimintaa tarkastellaan ikäryhmittäin. Tiedot perustuvat kunnan eri toimijoiden kanssa käytyihin keskusteluihin, jotka ovat olleet osa tämän suunnitelman valmistelua.

Lapset ja nuoret

Nuorten parissa niin kouluissa kuin vapaa-ajalla työskentelevät aikuiset tuntevat hyvin Lempäälän nuorten päihteiden käyttöä. Alkoholien käyttö ja humalahakuinen juominen näyttää pysyneen ennallaan. Tupakointi taas on vähentynyt selvästi, mutta nuuskan käyttö on yleistä. Huumeiden käyttö ja kokeilut eivät ole hälyttävällä tasolla, vaikka asenneilmapiiriin nähdään lieventyneen viime vuosina. Huolena on erityisesti perheiden sisäinen asenneilmapiiri ja esimerkiksi vanhempien lapsilleen ostamat alkoholijuomat tai muut päihteet.

Yläkouluilla päihdeoppitunnit ovat säännöllinen osa opetusohjelmaa. Joustavan perusopetuksen luokille tarjotaan kattavampaa päihdeopetusta ja mahdollisuutta keskustella päihteistä matalalla kynnyksellä. Luokissa tapahtuvan opetuksen lisäksi 8. luokan oppilaille järjestetään vuosittain ehkäisevän päihdetyön päivä ”Mun valinnat” - tapahtuma, jossa oppilaat tutustuvat muiden aihealueiden ohella ajankohtaisiin päihdeteemoihin kiertämällä erilaisia rasteja. Ennen koronapandemian asettamia rajoituksia hyvänä käytäntönä oli tukioppilastoiminnan puitteissa tapahtunut yläkoululaisten 6. luokkalaisille pitämät tietoiskut, joissa päihteet olivat yhtenä puheenaiheena.

Vapaa-ajan nuorisotyössä ehkäisevän päihdetyön toiminta perustuu avoimeen keskusteluun ja hyvän keskusteluilmapiirin ylläpitämiseen.

Kouluissa yhteistyössä opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa lasten ja nuorten päihteiden käyttöön puututaan matalalla kynnyksellä. Päihteiden käytöstä kysyminen on systemaattinen osa lapsen tai nuoren elämäntilanteen alkukartoitusta, kun lapsi tai nuori tulee opiskeluhuollon asiakkaaksi. Mikäli päihteiden käytöstä herää huoli, otetaan huoltaja mukaan keskusteluun.

Lasten ja nuorten päihteiden käyttöön puututaan myös erilaisin yhteistyörakentein. Kunnan lastensuojelun kanssa tehdään yhteistyötä, mikäli alaikäisen päihteiden käyttö herättää huolta esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsi on tavattu päihtyneenä. Olennaista lastensuojeluilmoituksen tekemisen ohella on varmistaa, että tukea tarjotaan jatkossakin lapsen tai nuoren lähiympäristössä sosiaalityön kanssa yhteistyössä.

Poliisin ennalta estävän toiminnan ryhmä eli EET-ryhmä toimii myös Lempäälässä. Päihteiden käytön osalta toiminta näkyy poliisille annettavien vinkkitietojen muodossa. Tämän lisäksi Lempäälässä on käynnistynyt Ankkuri-toiminta, jossa alaikäisten nuorten rikoksiin tai huumeiden käyttöön puututaan varhaisessa vaiheessa moniammatillisen tiimin voimin yhdessä huoltajien kanssa.

Kunnassa on lisäksi käynnistymässä kevään 2022 aikana Saapas-toiminta, jolla vastataan nuorten välittömään psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen avun tarpeeseen. Koulutuksen saaneet täysi-ikäiset kohtaavat nuoria siellä, missä he ovat. Toiminta perustuu

vapaaehtoisuuteen ja on suunniteltu käynnistyvän Lempäälässä katupäivystystoimintana. Valtakunnallisesti toimintaa ohjaa Lasten ja nuorten keskus ry. Lempäälässä toimintaa koordinoi kunnan koordinoiva nuorisotoiminnan ohjaaja. Mukana on lisäksi seurankunnan toimijoita. Saapas-toiminta tarjoaa nuorille huolenpitoa, apua tai juttukaveria myös päihteiden käyttöön liittyen.

Tunnistetut kehittämistarpeet: Huolta herättäviä teemoja päihteiden osalta Lempäälässä ovat lasten ja nuorten päihdekokeilut ja päihteiden käyttö, erityisesti lieventyneet asenteet kannabikseen ja sen yleistynyt käyttö. Lasten ja nuorten päihdeasenteisiin vaikuttamista voitaisiin vahvistaa kouluympäristössä esimerkiksi rentojen keskustelutilaisuuksien avulla.

Tämän lisäksi niin opiskeluhuollon ammattilaisten kuin opetushenkilökunnan osaamista varhaisen tunnistamisen, puheeksi ottamisen ja tarvittaessa eteenpäin ohjaamisessa voitaisiin vahvistaa. Keskustelun laajentaminen moniammatilliseksi voisi lisätä osaamista, tietoutta ja vuoropuhelua muiden ammattiryhmien (esim. sosiaalityöntekijöiden) välillä. Toisaalta vanhempien asenteisiin vaikuttaminen ja vanhempien tukeminen nuoren päihteiden käyttöön puuttumisessa voisi ehkäistä päihteiden käyttöä.

Työkäiset

Työkäisiä kohdataan kunnan eri palveluissa ja muissa matalan kynnyksen kohtaamispaikoissa. Isolla osalla Lempäälän työkäisistä ei ole kuitenkaan säännöllisiä palvelukontakteja, joten heidän tavoittamisensa ehkäisevän päihdetyön teemojen osalta voi olla haasteellista.

Lempäälän työllisyyspalveluissa ammattilaiset kohtaavat työttömiä kuntalaisia. Jokaiselle työttömälle tehdään palvelutarpeen arviointi, jonka osana selvitetään systemaattisesti päihteiden käyttöä. Kartoituksen yhteydessä voidaan keskustella päihteiden käytöstä, antaa neuvontaa ja tarvittaessa ohjata muiden palveluiden piiriin. Kuntouttavassa työtoiminnassa päihteiden käyttöä näkyy, vaikka toiminta perustuu päihteettömyyteen. Tarvittaessa ammattilainen voi puhalluttaa tai ohjata asiakkaan huumetesttiin.

Aikuissosiaalityön asiakkailla eli yli 18 vuotta täyttäneillä päihteiden käyttö ja päihdeongelmat ovat yleisiä. Päihteiden käyttöön liittyvät kysymykset ovat osa asiakkaan palvelutarpeen kartoitusta, ja siten päihteiden käytön puheeksi ottaminen on rutiininomaista. Sosiaalityön vahvuutena onkin vaikeiden asioiden, kuten päihteiden käytön, puheeksi ottaminen. Niillä, joilla päihteiden käyttö ei ole ongelma, mahdollistaa keskustelu kannustuksen pysyä erossa päihteistä. Mikäli päihteet aiheuttavat ongelmia, voidaan asiakasta tukea keskustelun kautta tai tarvittaessa ohjata päihdepalveluiden arvioon. Yhteistyö päihdetiimin kanssa on arkipäiväistä.

Lempäälän kunnan työntekijöille suunnattu päihde- ja riippuvuusohjelma asettaa ehkäisevän päihdetyön periaatteet ja selkeät toimintamallit työpaikalla. Keskeistä suunnitelmassa on esimiesten valmiuksien kasvattaminen, päihteiden käyttöön liittyvän huolen puheeksi ottaminen luottamuksellisella tavalla sekä yhteistyö työterveyshuollon kanssa. Lempäälän kunta on savuton työpaikka.

Tunnistetut kehittämistarpeet: Lempäälän työikäisten tavoittaminen voi olla haasteellista etenkin, jos kuntalaisella ei ole säännöllistä asiakkuutta tai palvelujen käyttöä. Monet työikäiset ovat lastensa kautta kiinnityksissä kunnan palveluissa, joten näitä reittejä (neuvola, varhaiskasvatus, koulut) voidaan hyödyntää jatkossa entistä enemmän ehkäisevässä päihdetyössä. Ehkäisevän päihdetyön näkyvyyttä tulisi arvioida osana toiminnan kehittämistä. Ammattilaisten osaamisen vahvistaminen niin aikuissosiaalityössä kuin työllisyyspalveluissa on nähty tarpeelliseksi.

Ikäihmiset

Ikääntyneiden yleisin päihde on alkoholi. Ikäihmisten alkoholin käyttö ja mahdolliset lääkkeiden väärinkäytöt, ja niiden seurauksena kasvava tapaturma-alttius ovat huolenaiheita myös Lempäälässä. Joillain ikäihmisillä käyttö on voinut jatkua pitkään. Toisaalta päihteiden käyttö ja siihen liittyvät haitat voivat lisääntyä elämäntilanteen muuttuessa, esimerkiksi puolison menehtyessä. Ikääntyneiden kohdalla muut sairaudet, kuten muistisairaudet voivat haastaa haitallisen päihteiden käytön vähentämistä ja toisaalta päihteiden käyttö voi olla esteenä joidenkin lääkitysten aloittamiselle ja käytölle. Päihteiden käytön on nähty heikentävän iäkkään kokonaisvaltaista toimintakykyä, minkä vuoksi päihteiden käytön vähentäminen tai lopettaminen on tärkeä osa terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämistä.

Päihteiden käytöstä kysyminen on systemaattinen osa iäkkään palvelutarpeen ja toimintakyvyn arvioinnissa. Arviointia ohjaa RAI-työkalu. Iäkkään itsensä lisäksi päihteiden käytöstä voivat olla huolissaan läheiset tai muut ammattilaiset, jotka ottavat yhteyttä esimerkiksi vanhuspalveluiden asiakasohjaukseen. Vanhuspalveluiden ammattilaiset tekevät aktiivisesti yhteistyötä muun muassa päihdeyksikön kanssa. Ikäihmiset ovat usein useamman palvelun yhteisasiakkaita, joten palveluiden sujuva koordinointi on olennaista.

Kotihoidon näkökulmasta ikääntyneiden päihteiden käyttö näkyy pääasiassa alkoholin liikakäyttönä sekä lääkkeiden väärinkäyttönä. Päihdeongelmista kärsivien kotihoidon asiakkaiden osuus ei ole kuitenkaan merkittävä. Haastavissa päihdetilanteissa päihdetiimi tukee kotihoidon työntekijöitä tai asiakas ohjataan päihdetiimiin.

Vaikka kaikki lääkkeiden väärinkäyttö ei olisi päihtymystarkoituksessa tehtyä, on siihen puuttuminen tärkeä osa ehkäisevää päihdetyötä. Lääkkeiden väärinkäyttöön puututaan kotihoidossa lääkkeiden valvotun annostelun avulla. Tämä tarkoittaa, että käytössä olevat lääkkeet ovat kotihoidon hallussa, jolloin lääkkeet otetaan ammattilaisen valvonnassa, mikä ehkäisee väärinkäytön mahdollisuuksia. Tarvittaessa kotihoito tarjoaa valvottua lääkeannostelua myös muille kuin ikäihmisille tai vammaisille, esimerkiksi mielenterveyskuntoutujille.

Ikäihmisten kohdalla yksinäisyys ja sosiaalinen eristäytyminen voivat lisätä päihteiden käyttöä. Huoli on kasvanut entisestään pitkittyneen koronapandemian vuoksi. Siten erilaiset matalan kynnyksen osallisuutta lisäävät toimet voivat osaltaan ehkäistä myös päihteiden haitallista käyttöä. Ikäihmisen kiinnittyminen johonkin säännölliseen toimintaan, esimerkiksi harrastusryhmään, päivätoimintaan tai järjestöjen toimintaan, voi ehkäistä päihteiden käyttöä. Koronapandemia on rajoittanut kaikenlaista säännöllistä ryhmätoimintaa, mutta rajoitusten salliessa niitä tarjotaan myös kunnan toimesta.

Tunnistetut kehittämistarpeet: Ikäihmisten päihteiden käyttöön on voi olla vaikea puuttua, minkä vuoksi ikäihmisten kanssa työskentelevien päihdeosaamisen vahvistamiselle on koettu tarvetta. Tietoa terveellisistä elintavoista, päihteiden käytöstä voitaisiin lisätä jo kuntalaisen jäädessä eläkkeelle. Samalla voitaisiin tarjota tietoa sekä kunnan tarjoamista että muiden alueella toimivien tahojen osallisuusmahdollisuuksista.

Varsinaisten palveluiden ulkopuolella olevien ikäihmisten päihteiden käyttöön vaikuttaminen on haasteellista ja siten matalan kynnyksen keinoja tehdä ehkäisevää päihdetyötä tulisi etsiä ja kehittää Lempäälässä. Lempäälä-talossa sijaitseva Hyvinvointikioskin roolia ehkäisevän päihdetyölle voitaisiin entisestään vahvistaa. Toisaalta apua tarvitseville tuen tarjoaminen kotiin voisi lisätä hoidon piiriin pääsyä ja haitallisen käytön vähentämistä.

Kaikki ikäluokat

Terveydenhuollon eri palvelut ovat tärkeä osa päihteiden käytön varhaista tunnistamista ja päihdehaittojen ehkäisyä Lempäälässä. Jokaisella terveydenhuollon ammattilaisella on valmiudet ottaa puheeksi ja keskustella päihteiden käytöstä ja niiden haitoista eri ikäisten potilaiden kanssa. Päihteiden käytöstä keskustellaan osana potilaan elämäntilannetta etenkin määräaikaistarkastusten yhteydessä. Tyypillisesti keskusteluun nostetaan alkoholin käyttö ja tupakointi terveydellisten näkökulmien avulla. Muiden päihteiden tai riippuvuuksien osalta puheeksi ottaminen on vähemmän systemaattista.

Mikäli päihteiden käyttö herättää huolta, voidaan potilaalle tarjota muutoksen tueksi keskusteluapua hoitajan vastaanotolla. Tupakoinnin lopettamisen tueksi on mahdollisuus lääkärin määräämänä saada vieroitukseen Champix-lääkekuuri ja siihen liittyvä yksilöllinen tuki ja neuvonta hoitajan vastaanotolla. Avosairaanhoidon vastuulle kuuluu lisäksi rattijuopumustapausten ajokorttiseuranta, johon sisältyvät säännölliset näytteenotot, AUDIT-kyselyt sekä keskustelut.

Lempäälässä päihdetyön ammattilaisista koostuva tiimi vastaa korjaavan päihdetyön toteutumisesta eli päihteiden ongelmakäytön vähentämisestä ja päihdehaittojen vähentämisestä. Tiimi tarjoaa päihdetyöntekijän ja kahden päihdesairaanhoidajan turvin myös matalan kynnyksen tukea ohjauksen ja neuvonnan muodossa päihteiden käyttöön liittyvissä huolissa koskipa huoli omaa tai läheisen päihdekäyttöä.

Päihdetiimillä on valmiuksia antaa koulutusta ja jakaa osaamista kunnan muille toimijoille esimerkiksi puheeksi ottamisessa ja varhaisessa tunnistamisessa. Olennaista onkin, että matalan kynnyksen toiminta on osa jokaisen kuntatyöntekijän arkea, johon päihdetiimi antaa tarvittaessa tukea. Kunnassa monet toimijat voivat tunnistaa ja siten vähentää päihteiden haitallista käyttöä ja muita riippuvuuksia ennen korjaavan päihdetyön tarvetta.

Tunnistetut kehittämistarpeet: Avosairaanhoidossa systemaattista päihteiden käytön ja riippuvuuksien puheeksi ottamista voitaisiin vahvistaa, samoin kuin työkaluja keskustella päihteiden käytön vähentämisestä. Matalan kynnyksen digitaalisten ja kolmannen sektorin palvelujen tunnettuutta voitaisiin lisätä ammattilaisten ja kuntalaisten keskuudessa.

Kunnan omien päihdealan ammattilaisten osaamista voitaisiin hyödyntää muiden palvelualueiden ja yksiköiden osaamisen vahvistamisessa. Kunnan päihteiden käytöstä saatava tieto esimerkiksi poliisin toimesta voisi kasvattaa eri toimijoiden ymmärrystä päihteiden käytöstä ja päihdeilmapiiristä Lempäälässä.

4 Suunnitelma

Suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet vastuineen ja aikatauluineen pohjautuvat eri kunnan toimijoiden ja kuntalaisten yhteisiin näkemyksiin. Työhön ovat osallistuneet kunnan eri toimialojen edustajat, vaikuttamistoimielimet, ikäryhmittäiset kumppanuustiimit sekä osallisuusjaosto. Koordinaatiosta on vastannut ehkäisevän päihdetyön koordinaattori.

Tavoitteiden ja toimenpiteiden asettamisen lähtökohtina ovat laki ehkäisevästä päihdetyöstä, THL:n Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman kuusi painopistealuetta, Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus sekä päihdeavainindikaattoreista että kunnan eri toimijoilta saatu tieto Lempäälän paikallisista päihdeoloista.

Suunnitelma asetetaan neljälle vuodelle ja eri tavoitteet ja toimet on määrä jakaa eri vuosille. Tavoitteet on jaoteltu painopistealueittain taulukoihin. Eri ikäryhmiä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet on nostettu suunnitelmasta esiin värikoodein (lapset ja nuoret, työikäiset, iäkkäät). Tavoitteet ja toimet ilman värikoodeja koskevat kaikkia ikäryhmiä.

Suunnitelman toteutumista seurataan ja siitä raportoidaan vuosittain HYTE-kertomuksen yhteydessä. Suunnitelmaa voidaan päivittää tai tarkentaa seurannan yhteydessä.

1. Ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa

Tavoite	Toimeenpano	Vastuut	Seuranta
EPT rakenteet vakiintuvat Lempäälässä ja alueellinen yhteistyö hyvinvointialueen kanssa käynnistetään	1. Lainmukaiset EPT-rakenteet päivitetään ja kirjataan osaksi tätä suunnitelmaa 2. Sovitaan yhdessä hyvinvointialueen kanssa yhteistyökäytännöistä EP-työn osalta	1. Kunnan ylin poliittinen ja virkamiesjohto 2. Kunnan lakisääteinen EPT-toimielin 2. EPT-koordinaattori	Vuosittainen itsearviointi: Onko lakisääteiset rakenteet toiminnassa? Onko hyvinvointialueen kanssa sovittu yhteistyökäytännöistä?
Ehkäisevä päihdetyö on riittävästi resursoitu ja koordinoitu	1. Varmistetaan, että kunnassa toimii EPT-koordinaattori, joka vastaa tietopohjan ylläpitämisestä, raportoinnista sekä verkostoyhteistyötä 2. Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan osana laajempaa HYTE-työtä	1. Kunnan ylin poliittinen ja virkamiesjohto 2. EPT-koordinaattori 3. HYTE-koordinaattori	Vuosittainen itsearviointi: Toimiiko kunnassa EPT-koordinaattori suosituksen mukaisesti (0,3-0,5 koordinaattoria / 20 000 as.)? Toteutuuko vuosittainen (indikaattori)tietoon perustuva seuranta ja arviointi?
Kuntalaisille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa päihdehaittojen ehkäisyyn	1. Mahdollistetaan osallisuus olemassa olevissa rakenteissa: kumppanuustiimit ja osallisuusjaosto 2. Arvioidaan päihdetilannekyselyjen hyödyntämistä	1. Kunnan lakisääteinen EPT-toimielin 2. Kumppanuustiimit 3. EPT-koordinaattori	Vuosittainen itsearviointi: Kuntalaisten/järjestöjen osallistumisaktiivisuus kunnan EPT-rakenteissa
Luodaan ja ylläpidetään yhteistyötä järjestöjen, elinkeinotoimijoiden ja viranomaisten kanssa	EPT-koordinaattori pitää aktiivisesti yhteyttä eri kunnassa ja alueella toimivien tahojen kanssa	EPT-koordinaattori	Vuosittainen seuranta: Yhteistyötapaamisten määrä

2. Haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveystieteiden tueksi

Tavoite	Toimeenpano	Vastuut	Seuranta
Viestintä päihteiden käytön haitoista ja vähentämisen hyödyistä vahvistuu kaiken ikäisille eri ikäryhmien tarpeet huomioiden	<p>1. Kootaan ja jaetaan ajantasaista tietoa (erityisesti digitaalisista) itsearviointi- ja oma-apuaineistoista sekä kansalaisille että ammattilaisille työn tueksi.</p> <p>2. Kohdennetaan viestintä eri väestöryhmille esim. raskaana oleville, nuorille ja nuorten vanhemmille, nuorille aikuisille, ikääntyville, päihde- ja rahapeliongelmissa kärsivien läheisille.</p> <p>3. Eri viestintäkanavia sekä Hyvinvointikioskia hyödynnetään tiedon jakamisessa eri elämänvaiheet ja ikäryhmien tarpeet huomioiden. Korostetaan päihteettömyyden positiivisia puolia tietoon pohjaten.</p>	<p>1. EPT-koordinaattori</p> <p>2. Kumppanuustiimit</p> <p>3. Palvelualueet ja yksiköt</p>	Vuosittainen itsearviointi: Ovatko itsearviointi- ja oma-apuaineistot helposti löydettävissä kuntalaisille ja ammattilaisille? Kuntalaisviestinnässä käytetyt viestintäkanavat ja näyttökerrat sosiaalisessa mediassa?

3. Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa

Tavoite	Toimeenpano	Vastuut	Seuranta
Varhaisen vaiheen tunnistaminen ja tuen tarjoaminen vahvistuu	<p>1. Tehostetaan systemaattisia toimintakäytäntöjä palveluissa</p> <p>2. Tuodaan oma-avun ja vertaistuen interventioita,</p>	<p>1. Palvelualueet ja yksiköt</p> <p>2. Kumppanuustiimit</p> <p>3. EPT-koordinaattori</p>	Vuosittainen itsearviointi: Onko interventiot käytössä? Onko nettisivuilla

	tietoa ja tukea kuntalaisten ja ammattilaisten käyttöön entistä näkyvämmiin, esimerkiksi osaksi elintapatarjontaa		ajantasaiset tiedot ja linkit?
Kunnassa on sovittu ja kuvattu palvelupolku puhekesiötosta hoitoon nuorille , työkäisille ja ikäntyneille	1. Luodaan palvelupolkkuvaukset ja selkeät yhteydenottotavat yhdessä eri ammattilaisten kanssa ja päivitetään niitä tarvittaessa. 2. Huomioidaan eri ammattiryhmien roolit ja vuorovaikutus palvelupolkkuvauksissa.	1. Palvelualueet ja yksiköt 2. EPT-koordinaattori	Vuosittainen itsearviointi: Ovatko palvelukuvaukset käytössä?

4. Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä (PAKKA-toimintamalli)

Tavoite	Toimeenpano	Vastuut	Seuranta
PAKKA-toimintamallin käyttöönottoa (soveltuvin osin) on arvioitu	Selvitetään mahdollisuuksia ottaa käyttöön PAKKA-toimintamalli Lempäälässä	1. EPT-koordinaattori 2. Kunnan lakisääteinen EPT-toimielin	Onko selvitystyöstä tuotettu arvio? Onko asiaa käsitelty EPT-toimielimessä?

5. Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä

Tavoite	Toimeenpano	Vastuut	Seuranta
Ehkäisevä päihdetyö vahvistuu osana varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten perustyötä	1. Vahvistetaan päihdehaittoja ehkäisevää toimintakulttuuria yhteisesti sovittujen ja kirjattujen käytäntöjen mukaisesti (esim. henkilöstön toimintatavat varhaisen tunnistamisen ja tuen tarjoamisen osalta)	1. Palvelualueet ja yksiköt 2. EPT-koordinaattori	Joka toinen vuosi seuranta TEA-viisari: Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy (perusopetus, lukio: yhteiset käytännöt)

<p>Matalan kynnyksen mahdollisuudet osallistua päihteettömyyttä tukevaan vapaa-ajan toimintaan lisääntyvät eri ikäisillä (lapset ja nuoret, työikäiset ja ikääntyneet)</p>	<p>2. Parannetaan oppilaiden, opiskelijoiden ja vanhempien mahdollisuuksia osallistua ja kehittää ehkäisevän päihdetyön suunnittelua ja toteutusta</p> <p>1. Kunta ja muut alueen toimijat tarjoavat päihteettömyyttä tukevaa vapaa-ajan toimintaa esim. liikunta- ja kulttuuripalveluiden muodossa.</p> <p>2. Ikäihmisille suunnatussa toiminnassa huomioidaan ja pyritään korjaamaan koronan aiheuttamia haittailmiöitä</p>	<p>1. Palvelualueet ja yksiköt 2. EPT-koordinaattori 3. 3. sektorin toimijat</p>	<p>Vuosittainen itsearviointi</p>
--	---	--	-----------------------------------

6. Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista

Tavoite	Toimeenpano	Vastuut	Seuranta
<p>Ammattilaisten osaaminen ehkäisevän päihdetyön osalta vahvistuu</p>	<p>1. Välitetään tietoa koulutuksista ja tarjotaan ammattilaisille mahdollisuus kouluttautua päihde- ja riippuvuusasioissa (esim. valtakunnalliset seminaarit, järjestöjen tuottamat koulutukset, kunnan sisäiset koulutukset)</p> <p>2. Tuotetaan ammattilaisille tukimateriaalia ehkäisevän työn tueksi eri ikäryhmät huomioiden</p> <p>3. Viestitään kunnassa työskenteleville tietoa kunnan päihdetilanteesta esimerkiksi EPT-suunnitelman ja vuosittaisen raportoinnin muodossa</p>	<p>1. Palvelualueet ja yksiköt 2. EPT-koordinaattori</p>	<p>Vuosittainen itsearviointi: Millaisia koulutuksia on hyödynnetty? Ketkä ovat osallistuneet koulutuksiin?</p>

